

Det KÆMPESTORE kommakursus

dansktip.dk

Navn:

Det kan være svært at sætte komma, men det er vigtigt at kunne. Kommaerne hjælper den person, der skal læse din tekst, med at forstå den og gør den lettere at læse. Står dine kommaer forkert, kan du risikere, at din tekst får en helt ny – og måske drabelig – betydning. Se bare her:

Lad os spise farmor.

Her mangler et såkaldt **tiltalekomma** før farmor for at markere, at man siger "Lad os spise" direkte til farmor. Uden dette tiltalekomma siger man til nogle andre, at man gerne vil spise stakkels farmor.

Og så er der historien fra Den Franske Revolution, hvor en mand allerede lå med hovedet i guillotinen (et slags henrettelsesinstrument). Men pludselig kommer en mand løbende med en seddel fra Nationalkonventet. På sedlen står der:

Bødlen kiggede fortvivlet rundt. Uden et komma var det umuligt at vide, om sedlen betød:

"Henrettes ikke, benådes!" eller **"Henrettes, ikke benådes!"**

Kommaer er - som du kan se - meget vigtige, men inden vi gennemgår de forskellige kommaregler, skal vi lære en smule kommagrammatik.

1. Snak med makker:

Hvordan kan denne sætning, der mangler komma, misforstås?
Hvor skal kommaet være?

Halv pris for gravide børn og pensionister.

Hvad er en sætning egentlig?

For at du kan sætte korrekte kommaer, er det vigtigt at vide, hvad en sætning er. Måske du allerede ved det?

En sætning skal indeholde et udsagnsled **o** (verballed) og et grundled **x** (subjekt).

Udsagnsleddet udtrykker en proces, en handling eller en tilstand. Grundledet er den/dem/det, som udfører handlingen, eller som udsagnsleddet fortæller noget om.

2. Sæt o under udsagnsleddene og x under grundleddene i disse sætninger:

a. Hunden gøede hele natten.	d. Så snart det er muligt.
b. Det er lidt svært at sætte komma.	e. Hvornår lærer du det?
c. Inden vi kører i skole	f. Thomas er ked af det.

3. Hvilke af disse eksempler er sætninger? Sæt kryds.

	Sætning	Ikke sætning
a. At det gjorde ondt.	☐	☐
b. Solen skinner.	☐	☐
c. Når vi kommer hjem.	☐	☐
d. De tre musketerer.	☐	☐
e. At spise med glæde.	☐	☐
f. Tomater er fra Spanien.	☐	☐
g. Ud at køre med de skøre.	☐	☐
h. Han tog bussen i går.	☐	☐
i. Jeg elsker at spille Minecraft.	☐	☐
j. Skønheden og udyret.	☐	☐

Tip:
Kan du sætte både x og o,
er der tale om en
sætning!

Nu har du helt styr på, hvad en sætning er. Det næste, du skal vide, er, at der findes to slags sætninger: **helsætninger** og **ledsætninger**.

Helsætninger er sætninger, der kan stå alene mellem to punktummer. Fx:

Pigen cyklede hjem.

Der kan sagtens være mere end én helsætning mellem to punktummer. De kan være adskilt af bindeord (konjunktioner) som **og**, **men**, **eller** og **for**. Fx:

Pigen cyklede hjem, og drengen tog med, for han var træt.

4. Sæt x og o i eksemplerne herunder. Sæt streg under alle bindeord:

- a. Det regnede, men solen skinnede.
- b. Ulla vil gerne have vand, for hun kan ikke lide mælk.
- c. Du må gå, eller du må cykle, eller du må løbe.
- d. Læreren skriver regnestykkerne på tavlen, og eleverne skriver resultaterne på deres computer.
- e. Mor hentede skovlen og kosten i skuret.

5. Skriv selv fire sætninger, hvori du bruger bindeord.

Nu er vi nået til ledsætninger. Ledsætninger indeholder også et udsagnsled (o) og et grundled (x), men de kan ikke stå alene, dvs. de bruges som et led i en helsætning. Fx:

Det blæste, da vi cyklede hjem fra skole i går.

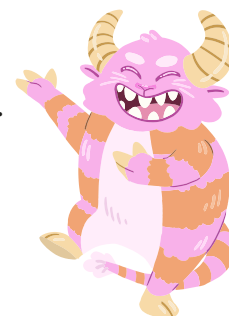
Her har vi en helsætning, der indeholder ledsætningen da vi cyklede hjem fra skole i går. Du kan godt høre, den ikke kan stå alene, kan du ikke?

6. Sæt streg under alle ledsætningerne i disse eksempler.
Sæt herefter x og o i ledsætningerne:

- a. De fortalte, at de skulle flytte.
- b. Jeg ved ikke, hvem der gjorde det.
- c. Anna elsker at læse bøger, når hun skal sove.
- d. Det var først, da han flyttede hjemmefra, at han fandt sin identitet.
- e. Når man taler om solen, skinner den.
- f. Michael og jeg så en film, som jeg aldrig vil glemme.
- g. Da aftensmaden skulle laves, forvandlede børnene sig til superkokke.
- h. Julie tog sig til anklen, som hun slog til fodboldtræning.
- i. Vi ved ikke, hvem der tog bolden.
- j. Jens Hansen havde en lille gård, før han fik en stor.

TIP:

Ledsætninger starter ofte med ord som
som/der, da, efter, at, når,
hvad, hvem, før, fordi osv.

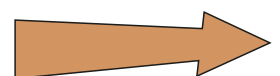
Her er **5** kommaregler

du bare skal kende!

Der er fem overordnede kommaregler:

1. Komma mellem helsætninger
2. Komma før ledsætninger
(dette er faktisk valgfrit, men de fleste sætter det)
3. Komma efter ledsætninger
4. Komma ved opremsning
5. Komma ved selvstændige sætningsdele

Du kan øve reglerne på de næste sider.

Når du har to (eller flere) helsætninger, der er adskilt af et bindeord, skal du sætte komma før bindeordet.

Valdemar går i 1. klasse, og Isak går i 5. klasse.

Helsætning 1

Helsætning 2

Tip: Helsætninger bindes ofte sammen af bindeordene **og, men, eller, så** og **for**.

Tip: Husk, der **kun** skal sættes komma, hvis der er to (eller flere) par x og o.

7. Find x og o. Sæt komma i de sætninger, der skal være komma i:

- a. Mælken er blevet for gammel og det er osten også.
- b. Manden løb over vejen og gik ind i bussen.
- c. Jeg glæder mig til min fødselsdag for der får jeg mange gaver.
- d. Hun prøvede at gribe bolden men hun nåede det ikke.
- e. Yusuf er startet til håndbold for han gad ikke at gå til fodbold mere.
- f. Skal vi tage af sted nu eller skal vi vente lidt?
- g. Nadia drikker Fanta og spiser chips.
- h. Jeg elsker vingummi men hader chokolade.
- i. Solen skinner hele dagen men om natten skinner den ikke.

8. Sæt streg under bindeordene i sætningerne i opgave 7.

9. Skriv 10 helsætninger i dit hæfte.

Adskil nogle af dem med punktummer og nogle med et komma og et bindeord.

Ledsætninger kan starte med hv-ord, og derfor skal du altid sætte komma før hv-ord. Hv-ord kaldes også spørgeord og kan være ord som:
hvor, hvem, hvis, hvornår og hvordan.

10. Sæt kommaer i disse sætninger:

- a. Ved du hvad vi skal læse til i morgen?
- b. Hun anede ikke hvordan hun skulle bære sig ad.
- c. Vi ved ikke hvornår de kommer.
- d. Jeg kan ikke forklare hvorfor jeg er så glad.
- e. Man skal blive hjemme hvis man er syg.
- f. Kan du se hvem det er?

Komma før som/der

Ledsætninger kan også starte med **som** eller **der**. Derfor skal du for det meste sætte komma foran disse ord, **HVIS** du i en sætning kan skifte som og der ud med hinanden.

En sætning kan fx både lyde:

Jeg lagde puslespillet, **som** var svært.
Jeg lagde puslespillet, **der** var svært.

Eksempel 1

Eller:

Jeg købte en ny taske af min ven, **der** hedder Anton.
Jeg købte en ny taske af min ven, **som** hedder Anton.

Eksempel 2

Som og der er i den her sammenhæng henførende stedord, da de henfører (viser tilbage til) et andet ord.

I eksempel 1 viser som/der tilbage til «puslespillet».

I eksempel 2 viser som/der tilbage til «min ven».

11. Sæt kommaer i disse sætninger:

- a. Jeg elsker film der ender lykkeligt.
- b. Det virker ikke som en god idé.
- c. Vi brugte en bageform som var firkantet.
- d. Det er Jasmin der plejer at vinde i Ludo.
- e. Hvorfor er det aldrig mig der bliver valgt?
- f. Alting er som det plejer.
- g. Vi føler os lidt som to små porcelænsfigurer i en elefantbutik.

TIP:

Det er ikke altid, der skal være komma foran som/der. KUN når de kan udskiftes med hinanden.

12. Skriv fem sætninger, hvor som og der kan udskiftes med hinanden:

Ledsætninger starter også tit med **at**, og du skal derfor ofte sætte komma før dette lille ord. Du må dog aldrig sætte komma før at, hvis der kommer et udsagnsord bagefter, fx at skrive, at lege, at spille, at tænke, at være osv.

Tip: Bliver du i tvivl, så prøv at sætte x og o.

13. Sæt x og o i sætningerne. Sæt kommaer:

- a. Anna kan godt lide at spille tennis.
- b. Min mor sagde at hun ikke kunne nå at lave aftensmad.
- c. Læreren fortæller at eleverne generelt trives.
- d. Theo og Albert synes at det er sjovt at bygge LEGO-huse.
- e. Du skal huske at spise din madpakke.
- f. Jeg synes at der er længe til jul.
- g. Han fik at vide at det er svært at være 11 år.
- h. Du skal huske at spise din madpakke!
- i. Det er mærkeligt at han ikke kommer i skole.
- j. Jeg elsker bare at hoppe i trampolin!
- k. Min farmor fortalte mig at hun var vokset op i Valby.
- l. I skolen synger vi en sang om at Danmark er et dejligt land.

HUSK:

Aldrig komma foran at, hvis der kommer et udsagnsord bagefter.

I eksemplerne på forrige side står ledsætningerne til slut i sætningen, men en ledsætning kan også stå i starten – eller i midten – af en sætning.

Her skal du altid huske at sætte komma, når ledsætningen slutter. Fx:

Når vi kommer hjem, skal vi spise.

Ledsætning

Min mor, som er opvokset i Vejle, bor nu i Aalborg.

Helsætning
del 1

Ledsætning
(Her: indskudt)

Helsætning
del 2

(I det sidste eksempel er ledsætningen en indskudt sætning.
Husk både at sætte komma, når den starter, og når den slutter.)

14. Sæt kommaer i disse sætninger:

- a. At han gjorde det fatter jeg simpelthen ikke.
- b. Hvilken dag de kommer ved jeg ikke.
- c. Hvis det er muligt skal du huske at lufte ud flere gange dagligt.
- d. Anders som var syg kunne ikke komme med.
- e. Da vi var færdige med at spise morgenmad tog vi af sted.
- f. Bolden som jeg lige har fået i fødselsdagsgave er allerede blevet væk.
- g. Min far der kørte for hurtigt fik en bøde i går.
- h. En time efter vi kom hjem kom min storesøster hjem.

Når du remser noget op, skal du sætte komma for at adskille de forskellige dele i opremsningen. Kommaerne står i stedet for **og** eller **eller**. Fx:

Jeg elsker slik, chips og sodavand.

OBS! Du skal ikke sætte komma før og/eller til sidst i opremsningen – medmindre der kommer en sætning bagefter. Så:

Du skal huske din nøgle, din madpakke og din telefon.

Du skal støvsuge, lave mad, og du skal lave dine lektier.

15. Er kommaerne sat rigtigt i disse sætninger?

	Rigtigt!	Forkert!
a. Jeg elsker sommer, sol, og varme.	☐	☐
b. De kan hverken lide kaffe, te eller kakao.	☐	☐
c. Vi elsker at rejse til Rom, og Paris.	☐	☐
d. Husk at være stille, tage skoene af, og at rydde op efter dig selv.	☐	☐
e. Jeg henter lige min taske, min pung og min jakke.	☐	☐
f. Bedstemor har strikket en trøje til mig, min storebror, og min lillebror.	☐	☐
g. Vil du have en gul, eller en rød trøje?	☐	☐
h. Jeg har lyst til at tegne og male.	☐	☐

16. Skriv tre sætninger, hvori du bruger opremsningskomma:

Når der i en sætning er en selvstændig sætningsdel, skal dette markeres med komma.

En selvstændig sætningsdel står på en måde uden for sætningen og kan i det fleste tilfælde udelades, uden at sætningen bliver helt meningsløs.

Man sætter derfor komma, når man taler direkte til en eller flere personer som i eksemplet helt i starten:

Lad os spise, farmor.

Man sætter også komma ved udråb som åh, hov, av osv.

Hov, nu går den vist ikke længere.

Det samme gælder for spørgende tilføjelser som vel?, hva'?, ikke? osv.:

Han tror rigtig nok, han er noget, hva'?

Og så skal du huske, at du altid skal sætte komma før men:

Min lærer er sød, men også lidt streng.

17. Sæt kommaer i disse sætninger:

- a. Mange har brug for ro men ikke hele tiden.
- b. Anna nu skal vi altså i skole.
- c. Åh jeg gider snart ikke mere.
- d. Tusind tak for gaven mor.
- e. Det går da meget godt ikke?
- f. Vi vandt slaget men tabte krigen.
- g. Nu skal du ikke komme for godt i gang vel?
- h. Vil du komme til min fødselsdag Julius?
- i. Vi køber hele tiden nyt men nu er det nok.
- j. Det var godt nok en god idé hva'?

TIP:
Det er nemt at huske,
at der **ALTID** er
komma foran men!

